ZVIERATÁ / POČÚVAJ. ČÍTAJ. OBJAVUJ.

Obojživelníky

Zázračné živočíchy, ktoré vedia žiť vo vode aj na súši!

Počúvať na Spotify

Pozrieť na YouTube

Dva svety: voda aj súš

Čaute, šikuliaci,

dnes si povieme viac o superživočíchoch, ktoré majú jedinečnú schopnosť - žiť pod vodou aj na suchu. Majú akoby dva svety a v každom z nich si vedia poradiť. Keď sú malé, žijú vo vode, a keď vyrastú, presťahujú sa aj na súš. Tieto živočíchy voláme o-boj-ži-vel-ní-ky. Dosť dlhý názov, že? Príroda má totiž niekoľko živlov a patrí medzi ne aj voda a zem. A keďže tieto živočíchy pre svoj život využívajú obidva, sú to obojživelníky. Zopakujme si to spolu so mnou - obojživelníky.

No a teraz mi povedz, či ti nejaký takýto živočích napadá hm? Dám ti pomôcku - väčšinou je zelený, má vypúlené oči a kváka! - Jasné, najznámejší obojživelník je asi žaba! Napríklad ropucha alebo rosnička! A ako to vlastne v tom ich svete funguje?

Z vajíčka cez žubrienku na žabu

No, na jar žabička-samička nakladie do vody vajíčka - a nie málo - sú to stovky a pokojne aj tisícky vajíčok. Vyzerajú ako malé guľôčky obalené v priesvitnom slize. Tieto vajíčka plávajú v rybníkoch, jazerách alebo pomalých potokoch týždeň, dva alebo aj tri - až kým sa nestane malý zázrak. Z niektorých vajíčok sa vyliahnu žubrienky. Sú to také mini živočíchy - asi ako zrnko ryže alebo mravec. Žubrienky pripomínajú malé rybky - majú hlavičku a chvostík. Vedia žiť len vo vode, pretože tak ako ryby dýchajú viete čím? - Žiabrami. To sú také jemné volániky vďaka ktorým dokážu pod vodou živočíchy zachytávať kyslík a dýchať.

Žubrienky si teda plávajú, kŕmia sa najmä vodnými rastlinkami - a pritom rastú a pomaly sa menia. A to naozaj výrazne - oveľa viac ako napríklad ľudia. My sa narodíme ako bábätká s dvomi nohami a rukami a tie máme celý život - len nám rastú. U žaby je to úúúúplne inak.

Postupne sa totiž táto žubrienková akože rybka začína meniť - mizne jej chvost a narastie jej viete čo? - Nohy! Najprv zadné, a potom aj predné. Pri skákaní sú dôležité najmä tie zadné, pretože slúžia na

odraz. Sú poskladané pod telom ako stlačená pružina. Keď sa žaba rozhodne skočiť, prudko ich vystrie a tá sila ju vystrelí hore a dopredu. Vo vode zas zadné nohy fungujú ako také riadne veslá, ktorými sa odráža vpred. No a čo tie predné nohy? Tie sú skôr také pomocné - aby žabu napríklad podopierali pri sedení a aby si pri skákaní nerozbila nos. Celá premena zo žubrienky na žabu trvá asi také dva-tri mesiace.

Dýchanie pľúcami aj kožou

No a dôležitá zmena sa deje aj vnútri jej tela. Žiabre nahradia pľúca a žaba tak môže dýchať na suchu! Okrem pľúc, ktoré máme aj my ľudia, však žaba dýcha aj kožou. Musí ju však mať vlhkú, preto žije blízko potokov, rybníkov alebo močarísk. Pod vodou sa vďaka dýchaniu kožou dokáže zdržať desiatky minút a niekedy aj hodinku-dve. Niektoré žaby dokonca strávia na dne rybníka celú zimu! Vtedy sú takmer nehybné a potrebujú veľmi málo kyslíka. To je, čo?

Žaby na Slovensku a ich kvákanie

Čo myslíte, žijú žaby aj na Slovensku? - Jasné! Pri rybníkoch a močariskách môžete vidieť skokana zeleného, V korunách stromov na listoch zas rosničku zelenú. Tá má na prstoch má malé lepkavé vankúšiky, vďaka ktorým sa udrží aj na hladkých listoch alebo steblách trávy.

No a najväčšia žabisko, akú u nás máme, má ako keby bradavice a volá sa…..viete? - - Ropucha bradavičnatá! Je taká veľká ako…ako…riadna hamburgerová žemľa. V noci chodí na lov. Žaby sa zvyčajne žerú hmyk - napríklad muchy, pavúky alebo komáre - a pri ich lovení využívajú rýchly a lepkavý jazyk. Ropucha si však trúfne aj na väčšie kúsky ako slimáky alebo dážďovky. A pozor, nielen, že sú ropuchy veľké, ale majú za očami jedové žľazy. Keď ich niečo ohrozí, môžu z nich vypustiť horkú tekutinu, ktorá odradí nepriateľov. Pre nás ľudí nebezpečné nie sú, ale radšej ich treba nechať na pokoji - tak ako aj ostatné žaby. Stačí sa na ne len pozerať.

Ozaj, a viete, ako sa žaby dohovárajú? … - Ak ste povedali, že kŕkaním, tak super! A čo myslíte, otvára žaba pri kŕkaní ústa? - … - To bol taký malý chyták! Žaba totiž ústa neotvára! Vzduch len presúva hore dole z pľúc do hlasového vaku, ktorý má na krku alebo pri ústach. Hlasový vak je niečo ako taký balónik alebo gajdy.

Salamandra a jej výstražné farby

Ale obojživelníky nie sú len žaby. V našich lesoch žije ešte jedna čierna krásavica so žltými škvrnami. Pripomína tvarom jaštericu, ale v skutočnosti ňou vôbec nie. Viete, o kom hovorím? … - Je to salamandra škvrnitá. Salamandria mamička-samička však nekladie do vody vajíčka, ale nosí mláďatá v tele niekoľko mesiacov. Keď sú pripravené, vypustí ich do čistého potoka alebo prameňa. Potom najskôr žijú vo vode a dýchajú žiabrami, podobne ako žubrienky. Počas nasledujúcich mesiacov sa zmenia - stratia žiabre, začnú dýchať pľúcami a vylezú na súš. Dospelá salamandra žije hlavne na suchu, v tienistých a vlhkých lesoch.

A čo myslíte, na čo sú jej tie krásne žlté škvrny hmm? - No, salamandra nimi upozorňuje ostatné zvieratá: Pozor, pozor, v mojej koži, sú jedovaté látky! Slúžia teda na výstrahu. Salamandry sú tak, ako mnoho iných obojživelníkov, veľmi citlivé na čistotu. A keďže niektorí ľudia prírodu znečisťujú a ničia, salamandier je čoraz menej. Aby nezmizli úplne, sú chránené aj zákonom!

Mlok: vodný dráčik s hrebeňom

A aby sme nezabudli, na Slovensku žije ešte jeden veľmi zaujímavý obojživelník. Vyzerá ako zmenšený vodný dráčik a volá sa mlok hrebenatý! Na jar mu totiž narastie na chrbte vysoký zubatý hrebeň. A hoci sa podobá na jaštericu, kožu má hladkú a mokrú - a dokáže cez ňu dýchať tak, ako žaby! Keď má zapnutý úsporný režim a pod vodou sa nehýbe, vydrží tam aj hodiny. Keď sa však hýbe, musí sa nad hladinu vynárať oveľa častejšie.

Skús si kvíz

Myslím, že to by na dnes o obojživelníkoch stačilo, nie? Jasné že mám pre vás pripravený aj náš obľúbený kvízik, ale ešte predtým si dajme malé opakovanie. Živočíchy, ktoré žijú vo vode aj na zemi voláme - obojživelníky. Väčšinou prvú časť života trávia len vo vode a dýchajú žiabrami. Postupne sa menia, žiabre miznú a vyvinú sa im pľúca. Vtedy sa prvýkrát nadýchnu aj nad vodou. Zároveň im narastú aj nohy. A hoci v ďalšom živote sa zdržujú viac na zemi, vlhko im stále vyhovuje a ostávajú blízko potokov, jazier či močarísk. Obojživelníky, ktoré žijú na Slovensku sú napríklad: ropucha bradavičnatá, skokan zelený, rosnička zelená, salamandra škvrnitá alebo mlok hrebenatý.

Taaaak a teraz poďme na náš kvíííz!

- **Ako voláme živočíchy, ktoré žijú vo vode aj na zemi?** - Obojživelníky
- **Je pes obojživelník?** - Nieeee
- **Je žaba obojživelník?** - Ánooooo
- **Ako voláme mláďa žaby, ktoré sa vyliahne zo žabieho vajíčka?** - Žubrienka
- **Akú kožu majú obojživelníky - vlhkú alebo suchú?** - Vlhkú!
- **Čím žubrienka dýcha?** - Žiabrami!
- **Čím dýcha dospelá žaba?** - Pľúcami
- **Aké je druhé meno skokana? Skokan aký?** - Zelený! Tak ako aj rosnička zelená!
- **Otvárajú žaby pri kŕkaní ústa?** - Nieeeee

Tak čo, všetky odpovede správne? Ak áno, vynikajúce. A ak náhodou nie, nevadí. Ak si túto časť pustíte ešte raz, určite to vyjde!! Zatiaľ zdáreček!